

просторі України» (2023–2025), за традиційною структурою: біографія діяча; бібліографія його праць та матеріалів про нього; окремі повнотекстові твори; додаткові матеріали, зокрема присвячена педагогу фотогалерея; матеріали, що розкривають діяльність установи, яка носить його ім'я (за наявності); інформація про нагороди, премії, пам'ятники, наукові читання, пов'язані з ім'ям видатної постаті тощо.

Постійно поповнюваний електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» як невід'ємний складник національного цифрового гуманітарного простору є ефективною формою поширення біографічних знань задля підвищення духовної культури суспільства в умовах глобальних цивілізаційних викликів. Вважаємо, що знання про видатних освітян, які вболівали за розвиток української освіти у різних суспільно-політичних дискурсах, допомагає зміцненню національної ідентифікації співгромадян, консолідації українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Березівська Л. Д. Електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» як основа професійної підготовки педагогів. *Освіта для миру = Edukacja dla pokoju* : зб. наук. пр. : у 2 т. / НАПН України та ін. Київ, 2019. Т. 2. С. 222–228. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717478/1/стаття_2019.pdf.

2. Березівська Л. Д., Деревянко Т. М. Електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» й онлайн-проект «Ми стоїмо на плечах наших попередників: Видатні педагоги-ювіляри». *Вісник Національної академії педагогічних наук України / НАПН України*. Київ, 2020. № 1. URL: <http://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/54/83> (дата звернення: 14.11.2021).

3. Berezivska L. D., Pinchuk O. P., Varaksina N. V. The webportal of V. O. Sukhomlynsky State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine as an information resource for implementation of research in education, pedagogy and psychology. *Інформ. технології і засоби навчання = Inform. Technologies and Learning Tools*. 2020. Т. 78, № 4. С. 249–265. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v78i4.4055>.

4. Berezivska, L. D., Pinchuk, O. P., Hopta, S. M., Demyda, Y. F., Sereda, K. V. Creation of information and bibliographic resource «outstanding educators of ukraine and the world» and its influence on the development of digital humanities. *Інформ. технології і засоби навчання = Information Technologies and Learning Tools*. 2022. Т. 87, № 1. С. 1–17. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4825>

Н. І. Богданець-Білоskalенко

ЛИСТУВАННЯ ТА ПЕРІОДИКА ЯК ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА В БІОГРАФІЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ ІСТОРІЇ ОСВІТИ

У дослідженнях з історії педагогіки під час вивчення персоналії часто звертаються до біографічного підходу (в деяких дослідженнях використовують біографічний метод). У цьому аспекті означений підхід уможливорює аргументованість аналізу літературних джерел, епістоляріїв, спогадів на основі біографії особистості. Застосування біографічного підходу дає змогу встановити певні події та факти, за якими можна вивчити світоглядні позиції, уподобання особистості, її самобутності та історико-соціальну зумовленість самореалізації.

Значна частина біографічного дослідження – саме епістолярій: листи, листування, послання, звернення письменників, громадських і культурних діячів. Ці джерела мають і художню, і пізнавальну цінність. У листах відображено обставини особистого життя і творчості. Завдяки листуванню можемо з'ясувати найважливіші

епізоди життя, проаналізувати час/добу, в який жила і творила конкретна людина, уявити її оточення, збагнути процес розвитку і формування педагогічних, громадянських поглядів. “Саме листування містить той масив прихованої інформації, яку інколи не можливо віднайти в офіційних документах” [2, с.188]. За таким підходом розглянуто взаємодію соціального, духовного та предметного в аспекті життєдіяльності багатьох відомих постатей у педагогіці (Б. Грінченко, Я. Корчак, В. Науменко, В. Сухомлинський, Б. Ступарик, С. Сірополко, Я. Чепіга, Є. Чикаленко та багато інших). Так, зокрема з листування дружини Марії Грінченко чи сучасників ми дізнаємося деталі, якісь нюанси характеру Бориса Грінченка. Скажімо, М. Коцюбинський у листах до своєї дружини називав його генералом, В. Самійленко нарікав, що Б. Грінченко підганяв усіх до роботи, як диктатор, а Є. Чикаленко у спогадах підкреслював непоступливу натуру митця.

Варта уваги й періодика, адже вона фіксує еволюцію думок, поглядів, змін у світогляді особистості під впливом певних історичних обставин. Так, досліджуючи спадщину Я. Чепіги, а одночасно і його становлення як педагога, науковця, основною джерельною базою було понад 150 статей митця. Саме це дозволяло нам свого часу простежити еволюцію думок ученого і класифікувати його науковий доробок за такими тематичними спрямуваннями: психологічний розвиток особистості дитини; педологія – теорія і методика; початкова і трудова школи; роль сім’ї й учителя у навчанні і вихованні дітей; підручники та методичні поради до них.

Отже, листування та періодика є цінними джерелами інформації в біографічних дослідженнях історії освіти, що допомагають розкрити педагогічні домінанти видатних діячів у контексті відповідної доби.

Список використаних джерел

1. Богданець-Білокаленко Н.І. *Освітньо-культурна і педагогічна діяльність Якова Чепіги (кінець XIX – початок XX ст.)*. Київ : НВФ Славутич-Дельфін, 2014. 272 с.
2. Кузьменко Л. Листування Василя Доманицького з подружжям Борисом та Марією Грінченками як історичне джерело. *Василь Доманицький: особистість і науково-творча спадщина* : зб. пр. учасників наук. семінару, проведеного з нагоди 100-річчя від часу смерті вченого, 14–15 вересня 2010 р. Черкаси, 2011. С. 188–203.

В. А. Вергунов

ПРОФЕСОР А. Є. ЗАЙКЕВИЧ (1842-1931): ФОРМУВАННЯ НАУКОВИХ ІНТЕРЕСІВ ВЧЕНОГО ТА ПЕДАГОГА АГРАРНОЇ СФЕРИ СВІТОВОГО ВИМІРУ

За Постановою Верховної Ради України «Про відзначення пам’ятних дат і ювілеїв у 2022-2023 рр.» № 1982-ІХ від 17.12.2021 р. цього року на державному рівні святкуємо 180-ліття фундатора сільськогосподарської дослідної справи в Україні, видатного вченого-агробіолога і педагога, уродженця Лубенщини професора А. Є. Зайкевича (1842–1931). Як ініціатор звернення-обґрунтування до українського парламенту про включення цієї події до відповідного переліку продовжую через сучасне бачення аналізувати багатогранну творчу спадщину вченого та процес формування його наукових поглядів. Останнє, як виявилось, мало важливе значення